

Julkaistu Helsingin Sanomien Mieli-palstalla 04.05.2005 nimellä "Englanninkielinen yliopisto-opetus ei ole arvovalinta"

Helsingin Sanomille
27.4.2005

Englannin kielisen yliopistokoulutuksen haasteet

Olli Lautenbacher puolusti 21.4. Helsingin Sanomien vieraskynäpalstalla suomea yliopistokoulutuksen kielenä esittäen, että "oman äidinkielen käyttö tutkimuksen teossa on omiaan lisäämään sekä tutkimuksen laatua että omaperäisiä ratkaisuja". Suomen kielen tulevaisuus globalisoituvassa maailmassa on varmaan meidän kaikkien sydäntä lähellä. Valitettavasti Lautenbacherin kirjoitus osuu kuitenkin harhaan. Sen sijaan, että se esittäisi ratkaisuja, kirjoitus tyytyy kuvailemaan ongelmaa vapaana arvovalintana englanti vastaan äidinkieli ja epäsuorasti leimaa englantia opetuskielenä käyttävät jotenkin harhaoppineiksi. Arvovalintoihin vetoaminen antaa vain analyttisen kaavun pohjimmiltaan tunteiden tasolla liikkuvalla puheella, jolla ei herran huonetta rakenneta.

Ensinnäkin, mitä tulee äidinkielen käyttöön tutkimuksen teossa, olen varma, että tutkijat aina keskenään käyttävät sitä kieltä, mitä he parhaiten osaavat. On eri asia, millä kielellä tutkimustulokset julkaistaan. Mitä taas tulee syventävän opetuksen kieleen, olemme esim. TKK:lla ryhtyneet käyttämään luennoilla englantia kursseilla, jotka kuuluvat kansainvälisiin maisteriohjelmiin, vaikka enemmistö kuulijoista olisikin suomalaisia. Tässä ei kuitenkaan ole kysymys mistään vapaasta arvovalinnasta.

Toiminnan motiivina on kansainvälisessä teknologiateknologian kehityksessä toimintakykyisten diplomi-insinöörien valmentaminen. Esimerkiksi tietoliikennetekniikka määrittää kansainvälisillä foorumeilla, joiden kielenä on englanti. Osanottajat ovat nuoria alan lahjakkaimpia tutkijoita ja tuotekehittäjiä tietoliikennealan parhaista yrityksistä kaikkialta maailmasta. Tulevan tekniikan suunnan määrittelevät ne, jotka parhaiten osaavat myydä ajatuksensa toisille. Suuri osa päätöksistä on diplomatiaa ja politiikkaa, jossa tekninen suorituskyky on vain yksi parametri. Tässä tarvitaan ylivertaisen teknisen osaamisen lisäksi kielitaitoa ja monikulttuurista sujuvuutta. Jos suomalaiset yritykset eivät löydä tällaiseen kontekstiin toimintakykyisiä osaajia Suomesta, ne menevät muualle. Tähän Suomella ei ole varaa. Se veisi maasta kaikkein korkeimman teknisen osaamisen työpaikkoja ja mitätöisi siten kansallisen osaamista korostavan strategiamme. Opetuskielen valinnassa on siis kyse Suomen selviytymisestä ja pärjäämisestä eikä rakkauden puutteesta äidinkieleemme.

Mitä sitten voimme tehdä suomen kielen hyväksi globalisaation rynnistyksessä, kun Internet on täynnä englantia, tekniikka, joka luo uutta kieltä, ja markkinat ovat globaaleja?

Uusimman tekniikan kieli kehittyy niin, että insinöörit työpaikoilla omaksuessaan ja kehittäessään tekniikkaa ensin luovat tai lainaavat englannista tarpeellisen slangin ja

lyhennepuuron. Kun tekniikka kypsyy sen verran, että siitä on ryhdyttävä kertomaan laajemmille ihmisjoukoille, tekniikan kehittäjät ja käyttäjät luovat tarpeeseen hovikelpoisen kielen, joka hioutuu käytössä vähitellen sujuvammaksi. Teknilliset korkeakoulut ovat tässä prosessissa osallisina, mutta eivät ainoita toimijoita. Englanninkielinen maisterikoulutus saattaa hidastaa tätä prosessia. Mitä siis voimme tehdä?

Ensinnäkin teknillisissä korkeakouluissa voisi olla tarjolla suomen kielen terminologian luontia pohtivaa opetusta. Nyt jo kielten perusopetuskin on ruuhkautunut ja kärsii resurssipulasta. Muuten ei voi ollakaan, koska yliopistoja ei rahoiteta erikseen sosiaalisten tai kansallisten tehtävien hoitamisesta vaan ainoastaan tulosten mukaan. Tuloksia taas mitataan valmistuneiden määrinä ja opintosuoritteina.

Toiseksi paikataksemme työvoimavajetta, jonka suurten ikäluokkien eläköityminen luo, joudumme lähivuosina merkittävästi kasvattamaan ulkomaalaisten opiskelijoiden sisäänottoja. Mikäli ainoana toimintamallina on englanninkielinen opetus kansainvälisissä ohjelmissa, kohta meidän on siirryttävä kaikessa maisterikoulutuksessa englannin käyttöön. Vaihtoehtoinen malli, jota kaikki suuret maat käyttävät ulkomaalaisten opiskelijoiden kouluttamiseen, on ensin opettaa yhdessä vuodessa valmentavalla kurssilla lukion päättäneille paikallinen kieli ja valmentaa opiskelijat yliopistoihin hakuun. Itse koulutus tarjotaan ulkomaalaisille sitten osana normaalia opinto-ohjelmaa. Meillä tätä mallia ei tietoni mukaan ole kokeiltu merkittävässä laajuudessa eikä sitä kukaan rahoita. Mielestäni on tullut aika kokeilla onnistuuko opiskelijarekrytointi suoraan lukiotasolta. Mittakaava- ja tehokkuussyistä on järkevää, että yksi yliopisto järjestää valmentavan kurssin, jolta opiskelijat hakevat kaikkiin Suomen korkeakouluihin. Rahoittajaksi sopii varmaan opetusministeriö.

Raimo Kantola
TKK, professori